

ՆՈՒՆԻԿ

Նունիկ նստած դրան մէջ
Դիբբ մ'է բացեր կը կարգայ
Այբ, բէն, գիմ, այլ, բէն, գիմ, դա,
Այբ, բէն, այլ, բէն, գիմ, դա, եւ . . .

Իւր գէմ՝ ծաղկունք. իւր վերու
Պարզին երկինք կապտադեղ,
Եւ շողի րով լուսահեղ
Զինքն ողողէլ գայ արեւ .

Բայց մինչ Նունիկ, գողգոջուն
Մըմնչելով կը կարգայ,
Այբ, բէն, գիմ, դա, բէն, գիմ, դա,
Յանկարծ երկու խօլ թռչուն

Ճըւճըւալով սիրագին,
Զմայլած յ'իւր ջնջ ձայնիկ,
Թռչուն կարծեն զ'Նունիկ
Եւ գան կենալ մօտ գրբին,

Եւ լիաշուրթն յեղյեղեն
Այն այր, բէն, գիմն աննման
Զոր մեր ցաւոց ի դարման
Ուսան նոքա Անեղէն . . . :

Բայց Նունիկ է մի աղջիկ
Նորարողութիւն, դեռ աղայ
Որ ծաղկանց հետ կը խաղայ
Թռչնոց կամի տալ պաշիկ :

Կ'կցէ իսկոյն իւր թեւեր
Ճիւղ մ'արձակէ եռանդուն . . .
Վախնան թռչունքն եւ արթուն
Սլանան արագ անդ ի վեր . . . :

ԱՂԵՔ. Գ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԳՈՂԱՐԵՂԵՆԸ

Հարուստ մարդ մը որ երեք որդի ունէր, իւր վախճանին հասած լինելով, ուզեց իւր հարստութիւնն բաժնել իւր որդեցը : Ունէր նաև խիստ թանկագին գոհարեղէն մը, զոր խոստացաւ տալ աւոր, որ ամենէն բարի գործ մը ընէ երեք ամսուան մէջ : Սահմանեալ ատենը իւր որդիքը եկան իրենց հօրը : Նախ ամենէն մեծն ըսաւ . « Միամիտ օտարականի մը պատահեցայ, որ վստահեցաւ ինձ իւր բոլոր ունեցածը, կրնայի դայն բոլորովին վար դնել, վասն զի վկայ մը չունէր հաստատելու, բայց հաւատարիմ բար գարձուցի իրեն ինչքերը . ամենամեծ բարութիւն մը չէ՞ այս » : « Ո՛չ, որդեակ իմ, ըսաւ հայրը . ինչ որ պարտ էիր ընելու, դայն ըրիր միայն : »

Յետոյ երկրորդ որդին ըսաւ . « Տղայ մը տեսայ որ պետը ինկաւ և խեղդուելու վրայ էր . ոչ ոք համարձակեցաւ ջուրը նետուիլ, բայց կեանքս վտանդի ենթարկելով նետուեցայ ջուրը և մանուկը աղատեցի : Ամէնէն լաւ բարեգործութիւնը չէ մի այս » : « Ստուգիւ գովուեթեան արժանի գործ մ'է ըրածդ, ըսաւ

հայրը, բայց լոկ մարդկութիւն մ'է : » Այնուհետև եկաւ երրորդ որդին որ ամենէն փոքրն էր, և խոնարհութեամբ ըսաւ հօրը . « Իմ թշնամիս որ զիս պիտի սպաննէր անգամ մը, տեսայ մեծ վտանգի մէջ, կրնայի իրմէ վրէժ առնել շատ զիւրութեամբ, բայց ես աղատեցի զինքը իւր վտանգաւոր վիճակէն » : « Առ դու հարը, պատասխանեց հայրը : Այդ է Բերիտոսի Աւետարանին ոգին, որ ըսած է . « Սիրեցէք ձեր թշնամիները, օրհնեցէք ձեր անիծողները, և բարի ըրէք անոնց որ կ'ատեն զձեզ : »

Թարգմ. Անգլ.

Ք. Փ.

ՊՏՈՅՏ ՄԸ ԼԵՕՇԻ (Զվիցերիոյ մեջ)

ՇՐՋԱԿԱՅԲՆ

(Շար. եւ վերջ, տես տետր 13)

— Այդքան մեծ յանցանք մ'է ուրեմն Աստուծոյ անունն ի զուր գործածելն :

— Դուք ինքնին դատեցէք : Օրինաց երկու ստիստակներն միայն տասն գլխաւոր պատուէր կ'պարունակեն . և կ'տեսնենք այնտեղ, որ արգիլուած է Աստուծոյ անունն ի զուր տեղ կամ սնտոի բաներու համար գործածել : Կը կարծէք թէ բան մը փոխած է այս օրէնքէն Աւետարանն, քաւ լիցի . այլ ընդհակառակն աւելի հաստատած է :

— Ի՞նչպէս :

— Աւետարանն այնքան կատարեալ զաղափարներ տուած է Աստուծոյ վրայ, զորս Եբրայեցիք չունէին : Աւետարանն մեղշայտնած է երկնաւոր Հօր նկարագիրն : Մովսէս Իսրայելացւոց ժողովրդեան ներկայացուցած էր զԱստուած դատաւրի մը և օրէնողի կերպարանքով : Աւետարանն աւելին ըրաւ և մեզ ծանօթացուց զԱստուած իբր ամենադթած հայր . այնպիսի հայր, որ կ'ներէ և իւր

զաւակաց առաջն կ'դայ զանոնք իրենց հետ հաշտեցնելու համար, այնպիսի հայր՝ որ ամենամեծ զոհ մը կ'սպարաւորէ՝ իր յանցաւոր գերդաստանն իր քով կոչելու համար։ Աւետարանով մենք բոլորովին ապահովուած ենք որ Աստուած սէր է։ Իւր Որդին տալով մեզ, ամէն բան տըռւած է ասոր հետ. և եթէ կ'ընդունինք անոր ամենառատ նուէրներն, մենք ունինք մեր առջեւ երջանկութեան և խաղաղութեան յաւիտենականութիւն մը։ Ինչ որ ըրաւ Աստուած մարդու համար, մարդն չէր կարող իր մտքէն անգամ անջընել և չէր կարող մինչեւ անգամ բաղձալ այն բանին։ Միթէ ուրաւաւոր չէ՞ք ուրեմն Հրէաներէն աւելի սպասուել զԱստուած և միթէ աւելի յանցաւոր չէ՞ք, երբ իր անունն ունայն տեղն կ'իյնէք։

Մեծ յանցանք մ'է, և եթէ կ'ուզէք խմանալ, մեղաց իշխելուն մեծ ապացոյց տալ է։

— Ի՞նչու չեմ հասկնար ըսածներդ։

— Ամէն գործեր, որք արգիւրւած են սուրբ Գրոց մէջ, մեղք են, և կարող ենք ըսել, որ այս ամէն յանցանքներն միայն նշան և յայտարար են այն մեծ մեղքին որ ամէն յանցանքներն ծնաւ և որ ամէնքն կ'սպարուեալէ իր մէջ։

Մարդկային սեռի այս մեղքն, որ ի սկզբանէ անտի գործուած է և դարէ դար շարունակուած, ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ոչ մեր սիրտն խել Աստուծոյ, որ իրեն կ'սպասուանի, չի ցանկալ զաւակ լինելու, և ուրանալ որ ինքն մեր հայրն է։

Այս մեղքն է, որով մեր օրերուն մէջ նոր Ուստին արիւնը խառնակ կ'համարինք և չենք ուզեր ճանաչել Յիսուս Քրիստոս և հետեւապէս կ'ուրանանք զայն, վասն զի Յիսուս Քրիստոսով միայն կարող ենք ճշմարտապէս ճանչնալ զԱստուած։ Այն որ Աւետարանի նշանակած այս քաղցր ընտանութենէն դուրս կապրի,

նա կարող չէ երբէք բարի եւ Ս. Աստուծոյ անուանվոյց այն ազնիւ և մեծ գաղափարներն ունենալ զորս կարող է ունենալ ճշմարիտ քրիստոնեայն։ Զարմանալի չէ ուրեմն, եթէ այսպիսի մարդն չարաշար գործ դընէ այս սուրբ անունն և անխնայ բերան առնու ամէն խօսակցութեանց մէջ։

Ուրեմն իմ փափաքս և առաջարկութիւնս այն է, որ ո՛չ թէ միայն կանոն դնենք մեզ Աստուծոյ անունն բնաւ ի զուր բերան չ'առնելու, այլ ուսանինք ճանաչել և սիրել այն գթած հայրն և պաշտելի Տէրն և կարող ենք ուսանիլ և ճանաչել զինքն իւր Որդւոյն Աւետարանին մէջ։

Թարգմ.

Զմիւռնիա

Ս. ՀԱՆԼԵՊԵԱՆ

ՄԱՐԴՍ ԵՐԶԵՔ ԳՈՂ ԶՐԼԼԱՐ

Լուացարար կին մը, որ Պարոնի մը քով էր, օր մը իր բոլոր վիշտերը տիրոջը ըսելէն վերջ՝ յարեց։

« Ա՛հ, Պարոն, խիստ քիչ ստակ ուէտք է ինձ, որպէս զի կատարեւապէս երջանկանամ։

— Ի՞նչու։ Եւ ո՞րչափ ուէտք ունիս։

— Օ՛հ, պարոն, եթէ հինգ հարիւր Ֆրանք ունենայի, ուրիշ բան չէի ուզեր։

— Եթէ այդ կրնայ քեզ երջանիկ ընել կ'տամ զայն քեզ կամովին։ Աւասիկ սեղանաւորիս վրայ տոմսակ մը, որ քեզ ուզած ստակդ անմիջապէս սկստի վճարէ։

Կինը որ զարմանքէն կարծես համրացեր էր, ուրախութեամբ և երախտագիտութեամբ իր բարերարին նայեցաւ։ Բայց հազիւ թէ հեռացեր էր, որ դո՛չեց։

— Օ՛հ, երանի թէ հազար ուզած ըլլայի։

Թարգմ. Ի Ֆրանս.

Զմիւռնի

ԱՇԽԱՏԱՍԷՐ ՄԵՂՈՒ

ՄԱՆԿԻԿՆ ՈՒ ՄՈՒԿԸ

Կ Ա Մ

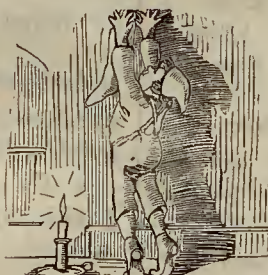
ԵՐԿՈՒ ՔԱԶԱԶՈՒՆՔ

ԿԱՏԱԿԵՐԿՈՒԹԻՒՆ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ, ԵՒ 15 ՊԱՏԿԵՐՈՎ.

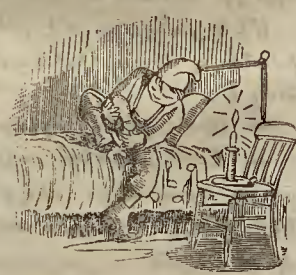
Տեսարանն է սենեակ մը ուր ճահճակայ, մը կ'տեսնուի մեկ անկիւնը

Երեկոյեան վերադարձ

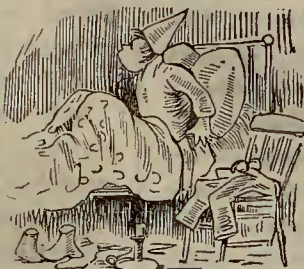
Պայուսակը կտեսնը

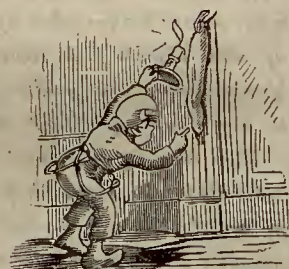
Կոշիկները հանենը

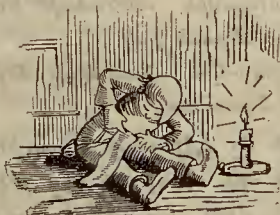
Խը՛ս . . . խը՛ս . . .

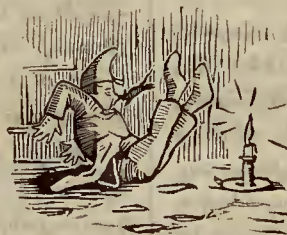
Այն ի՞նչ աղմուկ է

Տեսնենը անդամ մը

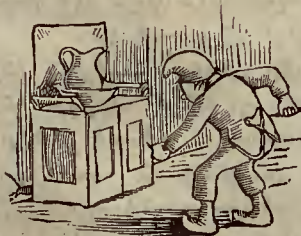
Ի՞նչ կայ պայուսակին մէջ

Վա՛յ . . . մուկ մը

Վազենք ետեւէն

Դարակին տակ մտաւ

Դարակը մէկ դի առնենք

Բա՛ւ՛ք . . .

Վա՛յ ճակատս

Պայուսակը սպառաղինէնք

Հասերնիս այս եղաւ

Գաղղիական « Մէսափէ տը վիէն » հանդիսին մէջ հետեւեալ զուարճալի պատմութիւնն կը կարդանք :

Հ Ա Յ Ե Լ Ի

Չեմ գիտեր ո՛վ կ'ըսէր ինձ թէ ճարօնցիք Արեւելքի Գաղղիացիներն են : Ուրեմն Գաղղիացիք ալ Արեւմտեան ճարօնցիները են : Բայց հիմա պիտի տեսնէք թէ թեպէտ և դեղին Գաղղիացիներ ալ չեն պակսիր , այսու հանդերձ այս երկու ժողովրդոց բնաւորութիւնները շատ կը տարբերին իրարմէ :

Գաղղիոյ ամենայեալին գիւղականերու մէջ իսկ աղջիկ մը ծնելուն պէս իր առաջին մտմտուքը հայելի մը գտնելն է , որպէս զի իր դէմքին վրայ ժպտի և զմայլի : Եթէ իր մայրը այնչափ աղքատ է , որ ձեռքի մեծութեամբ հայելի ո՛ր անգամ չունի , օրիորդը սագերու հետ միասին կ'երթայ առուակին մէջ իր դէմքը դիտելու :

Լաւ ուրեմն , իր դէմքին վրայ զմայլելու գաղափարը այնչափ քիչ կը մտնէ ճարօնական մտքին մէջ , որ այս ժողովուրդը երբէք չ'մտածեր ջուրի կամ տաշտի մը մէջ իր դէմքը դիտելու : Ճարօնցիք այնչափ բանաստեղծարար կը սիրեն պայծառ երկինքն , առուակներու կարկաջիւնն , լուսինն , եղեւիններու հոտաւէտ անտառներն , ուռիներն որք սիւքի ազդեցութեամբ իբրեւ գգուանքէ մը կը սարսռան , վարդածաղիկ սալորենիներն , շիկակարմիր մատուտակներն , երջանկութեան նըշան եղող մարգարտածաղիկներն , կուռնկներն՝ նշան երկարակեցութեան որք օձապտոյտ կը թռչին վայրենի ազաղակներ արձակելով : Այո՛ , ճարօնցիք որք այս ամէնը բանաստեղծաբար կը սիրեն , կայ բան մը որմէ կը խորին , այս բանը , գիտէք ինչ է . — իրենց դէմքը :

Ըստ ասոնց գաղափարին՝ հայելիներն դից միայն կը պատկանին : Մարդկային

մտածմանց ամենահեռի ցոլացումն իսկ կը տեսնեն անդ :

Մէկ խօսքով հայելիներն որք Գաղղիոյ ամենատգեղ սպասուհիներուն իսկ անհրաժեշտ են , բոլորովին անծանօթ են ճարօնի ազնուականներուն իսկ :

Հետեւեալ պարզամիտ սխալանքը մեր ըսածը լաւ մը կը հաստատէ :

Խեղճ ձինրիքի մը (ձինրիքի կ'ըսուին այն ամէն անձինք որք ճարօնի մէջ թէ կառապանի և թէ ձիու պաշտօն կը կատարեն , որովհետեւ ճանապարհորդները հնդկեղեգէ կառքերու մէջ նստեցնելով կը շալկեն և մէկ ժամուան մէջ հինգ քիւօ մեթր տեղ կը քայլեն , իսկ դաշտի մէջ սրարչաւ ձիու մը չափ շուտ կը վազեն) Նակազաքիի փողոցներէն միոյն մէջ փոքրիկ սիրուն հայելի մը գտած էր :

Որովհետեւ չէր գիտեր հայելիին ինչ բան ըլլալը , քանի որ խեղճ մարդը կենացը մէջ ասանկ բան մը տեսած չունէր , ուստի աննման յուզմամբ մը սկսաւ գոչել , իր դիմաց գծերը տեսնելով .

— Կարելի՞ բան է . . . ահաւասիկ խեղճ հայրս . . . հրաշք . . . — նոյն ինքն է :

Այն ատեն ինքն իրմէ ելաւ . հայրական սիրով բորբոքած , հայելին կուրծքին մէջ պահեց և սկսաւ ժախչիլ :

Սակայն իր միամտութեանը համար այսպիսի տեսիլ մը այնչափ երեւակայական էր , որ կարծեց թէ կախարդեալ մետաղ մ'է գտածը : Բոլորովին ճարօնական խելացութեամբ մը մինչեւ անգամ իր կընծը չցուցուց իր գիւտը : Ասկէ ի զատ վախնալով որ չըլլայ թէ իր բացակայութեան ժամանակ կինը զայն չգտնէ , խեցամանի մը մէջ դրաւ ու որչափ որ հագուստ ունէր վրան ծածկեց :

Բայց օրը տասն անգամ շարունակ իր փողոցին անկիւնէն կը զատուէր , հոգը չընելով իսկ թէ իր յաճախորդներն կը

կորսնցնէ, և տուն կը վերադառնար իր հօրը դիմաց գծերը անգամ մ'էս գիտելու համար :

Այս անսովոր ընթացքը, այսինքն օրն տասն անգամ շարունակ երթալ գալու նոր սովորութիւնը կինը զայրացոյց : Ճարօնուհիք ալ ուրիշ կիներու սէս են, կուգեն որ իրենց այրերը ամէն մէկ շաբաթօրին իրենց բացատրեն :

Սակայն ձինրիքի կը շարունակէր միշտ իր լուծիւնը, հակառակ իր կնոջ անընդհատ հարցմանց : Ամէն անգամ պատրուակ մը կը գտնէր իր յաճախ տան մէջ ներկայութիւնը արդարացնելու համար : Երբեմն անօթի եմ, երբեմն գլուխս կը ցաւի կ'ըսէր :

Բայց այս կինը անանկ բաներէ խաբուողներէն չէր : Շատ լաւ կը տեսներ որ իր այրը ուրիշ պատճառներ ունէր ստէպ տուն գալու և քանի անգամ որ զինքը տունէն հեռացնելու կը ջանար, զրեթէ այրն ալ մէկ մէկ պատճառ գտնելով տուն կը վերադառնար : Վերջապէս օր մը ձինրիքին մեկնելուն պէս տունը տակն ու վրայ ըրաւ, այնպէս որ կապուտակ եւ խոշոր խեցապատուկի մը մէջ նշանաւոր հայելին գտաւ :

Իսկոյն քաշեց առաւ, բայց մի և նոյն վայրկենին դեղնելով քթին տակէն սկսաւ խօսիլ :

Շարունակելի

ԱՊԱԿԻ. - ԲԵԻՐԵՂ

(Շարունակութիւն, տես քիւ 13)

Գլանն առաւտակի վերածելու համար՝ երկայն կը ձեղքեն, ապա բաւական տաք փուռի մէջ կը դնեն, որպէս զի կակուղնայ : Որքան որ կակուղնայ՝ փայտէ քանակի մը միջոցաւ կը տարածեն զայն, ապա երկաթեայ տախտակ մը անցնելով վրայէն՝ կը հաւասարեցնեն : Խնամ կը տանին ծանր ծանր պղղեցնելու, ապա

թէ ոչ ապակին փոքրիկ հարուածով մը կը կոտրի :

Պատահանի ապակիէ կը շինուին սովորական հայելներն : Բայց լաւ տեսակներն աւելի ճերմակ ապակի մ'են, զոր կը քափեն՝ փոխանակ փշելու : Ասանկով հաստ և անորոշ մեծութեամբ տախտակներ կը շինուին :

Ահա քանի մը բաւով բացատրենք թափելու ձեւն :

Ձուլածոյ սեղանի մը վրայ երկաթեայ քանակներ կը շարեն, որք հայելին մեծութեամբն շրջանակ մը կը ձեւացնեն : Այս շրջանակին մէջ կակուղ ապակի կը լեցնեն. այս ապակույն վրայէն կ'անցնեն երկաթէ գլան մը, որ կը հաւասարեցնէ զայն : Ասով ապակի տախտակ մը կ'ունենան, զոր կը քրծեն, այսինքն ծանր ծանր կը պղղեցնեն փուռի մը մէջ : Երբ բոլորովին պաղղի՝ եղբքներն կը կտրեն ապակեգործի ադամանդով և վրան լաւ մը կը յղկեն :

Յղկումն նախ բարակ աւազով և ապա գայլախաղի փուշով կ'ըլլայ : Երբ երկու երեսն ալ կատարեալպէս ողորկ ըլլայ՝ երկաթօքսիտով կը փայլեցնեն : Յղկումն այսօր բոլորովին մեքենաներով կ'ընեն :

Այդ ապակին հայելի շինելու համար՝ վրան անագի ամենանուրբ թերթ մը կը բաղցնեն : Ասով տեսակ մը պաղ խառնուրդ կը ձեւանայ, որ ապակույն մակերեսութիւն կը միանայ : Ահա այս փայլուն խառնուրդն է որ լոյսը կ'անդրադարձնէ և հայելի մը կը ձեւացնէ :

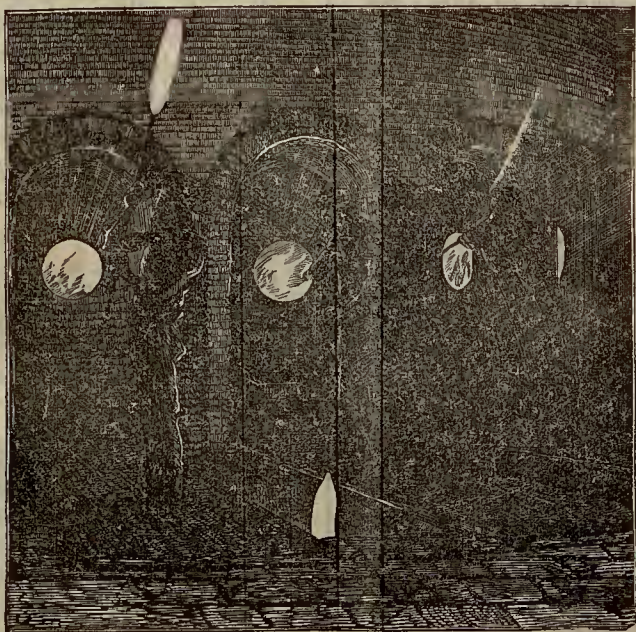
Սնդիկի գործածութիւնն առողջութեան վնասակար ըլլալով՝ հայելի շինելու մէկ ուրիշ ձեւն փնտռուած է : Այսօր հայելիներն կը շինեն՝ ապակույն վրայ դնելով հեղուկի մը մէջ լուծուած արծաթ :

Բիւրեղը տեսակ մը ապակի է՝ որ զարդի առարկաներու կը գործածուի, և կը շինուի զտուած ձերմակ աւազէ, տնկաղէ ու կապարօքսիտէ : Ապակիէն աւելի ծանր աւելի փայլուն և աւելի թափանցիկ ըլլալուն պատճառը կապարն է : Փանրութեան տարբերութիւնը շատ զգալի ըլլալով՝ բիւրեղն անմիջապէս կը ձանչուի :

Ապակին բաւական կատարեալգործուած է այսօր և անով կը շինուին շատ

մը գործածական առարկաներ, օրինակի համար շիշեր, դաւաթներ, աղամաններ, եւ : Այս տեսակ բաներ շինելու համար թէ փշում և թէ կաղապար կը գործածեն : Գործաւորն ունեւիով մը, քանակով մը, կարողով մը՝ քանի մը վայրկենի մէջ կանոնաւոր և շնորքհովգաւաթ մը կը շինէ : Գաւաթներ և շիշեր տեսած էք՝ որոց երեսը մասամբ ուղիղ մակերեւոյթներէ

գտնուոյ և որու վրայ թաց աւաղ կը թափի չարունակ ձաղարէ մը : Աւաղը ապակին կը մաշեցնէ և ասանկով այդ անկիւններուն ընդհանուր ձեւը կուտայ : Ապա մի և նոյն աշխատութիւնը կը շարունակեն կոպիճէ երկանի մը միջոցաւ որու վրայ ջուր կը կաթէ, ետքը կը յըղկեն, կը փայլեցնեն՝ գրեթէ այնպէս, ինչպէս որ կ'ընեն հայելի շինուելիք ա-

Պատուհանի ապակւոյն առած զանազան ձեւերը

ձեւացած է : Հսած էք որ ասոնք հատածոյ բիւրեղ (գալէմ թըրաշ) են : Եւ արդարեւ կարծէք թէ վանակով մը անկիւններ շինուած են այս առարկաներու շուրջը : Բայց ճշմարիտը սա է որ այդ անկիւններն կտրելով շինուած չեն, այլ տաշելով, մաշեցնելով :

Հատանելի առարկայն կը բռնեն ձուլածոյ երկանի մ'առջեւ որ արտագորէն կը

սրակիներուն :

Փոխանակ մեծ երկանի մը եթէ պողպատէ փոքրիկ անիւ մը կամ երկանիկ մը գործածուի, որու վրայ գալախազի փոշի կաթէ, աղակւոյն երեսը քիչ մը կը մաշի և շատ զեղեցիկ պատկերներ կը շինուին ասանկով : Մի և նոյն արդիւնքն յառաջ բերելու համար երբեմն ալ ապակիին երեսը թթուով մը կը մաշեցնեն :

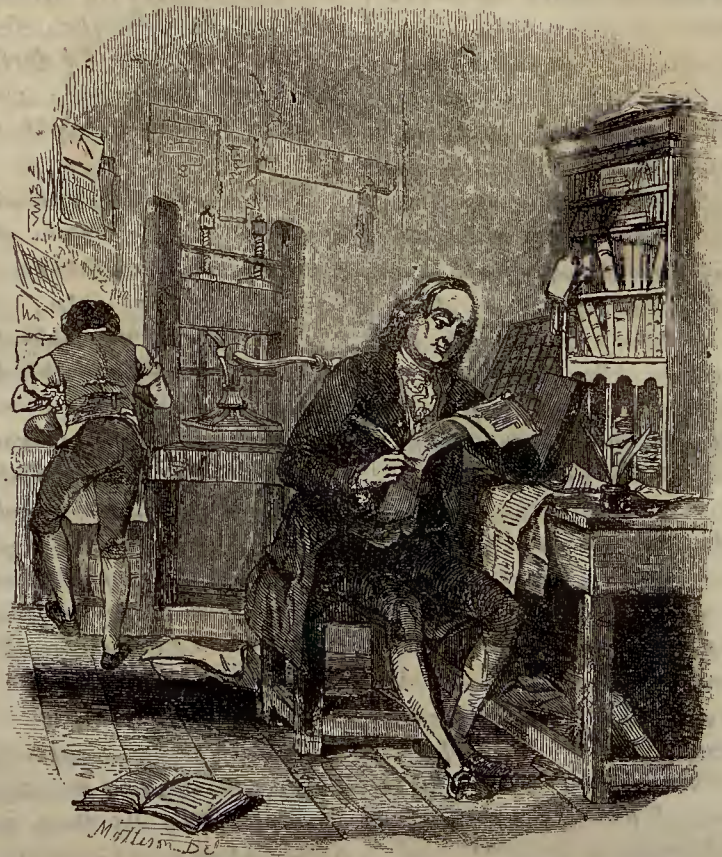
ԱՇԽԱՐՀԱՇԷՆ ԱՆՁԻՆՔ

ՓՐԱՆՔԼԻՆ

(Շաբունակութիւն , տես Տետր 13)

Իր լրագրին բաժանորդներէն մին եկաւ
օր մը ըսաւ որ եթէ իւր քաղաքական կար-
ծիքներն չի չափաւորէ՝ բաժանորդութե-

մտուցին փոքրիկ սեղանատուն մը , որու
միակ զարդն էր շափազանց մաքրութիւ-
նըն : Ամենասպիտակ սաւանին վրայ լի
էին վարունգներ , կարադ , սլանիք , աղ-
ցան , խաչած ոլուններ , չիլ մը ջուր և ա-
ման մը գարեջուր : Ուրիշ բան մը չի բե-
րին : Սեղանը եկան նստան հռչակաւոր
բժիշկ մը , ամերիկան սահմանադրութեան

Ֆրանքլին՝ իւր լրագրին տպարանին մէջ նստած կ'աշխատի

նէ պիտի դադրի : — Շատ լաւ , սլառաս-
խանեց Ֆրանքլին , ալ ձեզի լրագիր չ'եմ
ղրկեր , վասն զի չ'եմ կրնար ես իմ կար-
ծիքս փոխել : Անկեց քիչ ատեն վերջը այս
մարդը ընթերցի հրաւիրեց : Հրաւիրեալն

խմբագրներէն մին և վերջապէս հռչա-
կաւորն վաշինկթըն , որք ամենքն ալ Ֆր-
անքլինի սերտ բարեկամներն էին : Թէ-
եւ քիչ կերան , բայց շատ խօսեցան և
այնքան անուշ կերպիւ , որ սեղանակիցը

կէս գիշերուն զատուեցան : Բաժանորդն դեռ չի գացած , Ֆրանքլինի մօտեցաւ և այլապէլով ըսաւ . « Շնորհակալ եմ ասանկ ոքանչեւի երեկոյդ մը անցնել տալուդ ինձ և մանաւանդ տուած դասերնուդ : Այն մարդն որ կրնայ իւր երկրին ամենէն հըռ-չակաւոր անձինքն հրաւիրել՝ իրեն հետ վարուեալ և ոլու ուտելու , անկեղծ և պարկեշտ քաղաքականութիւն մը ունե-նալու է անշուշտ : »

Ֆրանքլինի դատարկ խօսքերու չէր կըր-նար համբերել . նաևս քանի մը իմաստ-նոց պէս կ'ըսէր թէ՝ եթէ խօսքն արծա-թի է , լուսթիւնն ոսկի է : Այս մասին իւր կենաց մէկ մանրամասն պիտի պատ-մենք , որ կ'ապացուցանէ թէ լուսագոյն միտքերն իսկ հակասական միջոցներ կըր-նան ունենալ և իմաստութեան սահման-ներէն անդին անցնիլ : Երբ Ֆրանքլինի դեռսպան զրկուեցաւ ի Ֆռանսա , Բարիլ-եկաւ և Շայեօ իջաւ , ուր կը բնակէր այն ատեն հռչակաւորն և տարաբաղդ Պայեի : Ասի պարտականութիւն համարեց անյա-պաղ այցելել այն հռչակաւոր հիւրին , որ իւր ներկայութեամբը այն տեղն կը պատ-ուէր : « Իւր անունն կը ծանուցանէ : Ֆրանքլին , որ զայն անուամբ միայն կը ճանչնար , մտերմօրէն կ'ընդունի զայն և նորա հետ կը փոխանակէ պարագային պահանջած մի քանի խօսքերն , Պայեի կը նստի ամերիկացի փիլիսոփային քով եւ լուս կը կենայ : Կէս ժամ կ'անցնի և Ֆր-րանքլին բերանը չի բանար : Այս համբ-տգասկցութիւնն այսպէս կը տեւէ ժամ մը ամբողջ : Վերջապէս Պայեի ոտքի կ'ել-նէ , և Ֆրանքլին՝ լուս գիտցող Ֆռանսա-ցի մը գտնելուն հիմնադրով , ձեռքն անոր կ'երկնցնէ , նորա ձեռքն գորովանօք կը կը սեղմէ և կ'ըսէ . չատ լաւ , Պ . Պայեի , չատ լաւ : » Երնայինք առանց չարամը-տութեան զիտել տալ թէ այս պարագա-

յին մէջ առաջին անգամ լուսթիւնն ա-մերիկացին խզեց :

Ֆռանքլին երկվայրկեան մ'իսկ չէր կոր-սընցներ : Նա սովոր էր ըսել . « անօթու-թիւնը աշխատասէր մարդուն դռնէն կը նայի , բայց չի համարձակիր ներս մտնել : » Տղայութեան ատեն ճրագ կը շինէր , դա-նակագործ , զրաչար , հեղինակ եղաւ , և սպա տպագրիչ , լրագրագետ , ընկե-րութեան մը հիմնադիր , մատենադարա-նի մը հիմնարկու . աւելի վերջն պիտի տես-նենք զայն գիտնական , քաղաքագէտ և իր երկրին ազատութեանն սկզբնապատ-ճառ եղաւ :

Անանկ ատելութիւն մ'ունէր ստալսո-տութեան դէմ , որ մինչեւ անգամ քաղա-քագիտական պաշտօններու մէջ անկեղ-ծութիւն կը գործածէր , հագուազիւտ բան . և որ սակայն ամենեւին չի փնտեց իւր պաշտպանած դատին : Երբ Ֆռանսա գնաց՝ լուս թ.Չ. ի հետ բանակցելու հա-մար Անգղիական կառավարութիւնն զին-քըն կանչել տուաւ զաղտնի իւր բարեկա-մաց ձեռքով , որ կ'ապահովցնէին զինքը թէ իւր երկրին և Անգղիոյ միջեւ հաշ-տութիւն մը կարելի է : Նա պարզապէս պատասխանեց . « Ես Ֆռանսայի հետ հա-մաձայնած եմ , Ֆռանսայի հետ կը մը-նամ . » Եւ Ֆռանսական դաշնագրու-թիւնն ստորագրեց :

Մաքրութիւնն առաքինութիւն կը հա-մարէր , առարկելով թէ մաքուր խիղճ մը մաքուր մարմնոյ մէջ միայն կրնայ բնակիլ : Յ4 տարեկան էր , երբ մահն զգալով , աղ-ջիկը կանչեց և հանգարտօրէն ըսաւ . « Աղջիկս , անկողինս դուն չոկէ՛ , որպէս զի մաքրութեան մէջ մեռնիմ : »

Ֆրանքլին քիչ մը հեղնութեան հակա-միտ էր : Որոշեց ուղղել այս պակասու-թիւնն , որ բարեկամութեան անուշու-թիւնն կը բառնայ : Ուստի խօսակցութեա-

նը մէջէն դուրս ըրաւ վիրաւորող բառերըն, կծու կատակներն : Փոխանակ ըսելու . անշուշտ, հարկաւ, ապահովապէս, ալոյ աղպէս է, կ'ըսէր, կը կարծեմ, կը մտածեմ, կը գուշակեմ, ինձ կ'երեւնայ, եայլն և քիչ ատենէն նշմարեց թէ մարդ ո'րքան ինքզինքին վրայ իշխանութիւն ունենայ՝ այնքան ալ կ'աւելնայ ուրիշին վրայ ունեցած իշխանութիւնն :

Պէտք է՛ կարծել թէ այս իմաստուն տխուր և մտախոհ ըլլայ : Ընդհակառակն թէ՛ խօսած և թէ՛ դրած ատեն՝ իւր մը տածման մէջ տեսակ մը զուարթութիւն կար, որ հոգւոյն կատարեալ անբծութեանէն կուգար : Ասոր ապացոյցն կը տեսնուի մինչեւ անգամ ինքզինքին չինած տապանագրին մէջ :

Աստ հանգցի .

Սրտերու մատնուած

ԲԵՆԻԱՄԻՆ ՖՈԱՆՔԼԻՆԻ

Մարմինն, տպագրիչ,

Նման ճին գրքի մը կողքին,

Որո՞ք բռնեքն պատուած ես անունն

Ոսկեգօծ տեղուանքն աւրուած եմ :

Բայց գործն ջախտի կորսուի .

Վասն զի նորէն պիտի երեսի,

Ինչպէս որ ինքն կը հաւատար,

Նոր ես լաւագոյն տպագրութիւն

Մը, սրբագրեալ

Ես քննեալ

ՀԵՂԻՆԱԿԷՆ

Նման Պիլթադորի, Ֆրանքլին եւս կը հաւատար թէ խղճի առօրեայ քննութիւն մը անհրաժեշտ է այն մարդուն, որ կուզէ ինքզինքը բարեաց ենթարիւել : Անկողին չէր մտներ առանց ինքնիրեն հարցնելու թէ՛ ի՞նչ բարիք ըրի այսօր : « Շատ զարմացայ, կ'ըսէ անկեղծօրէն, երբ տեսայ որ կարծածէս շատ աւելի պակասութիւններ ունիմ, բայց դոհունակութեամբ կը նշմարէի որ օրէ օր կը նուազին : »

Այս է ահա՛ համառօտիւ այն դրութիւնն՝ զոր Ֆրանքլին գործածեց բարոյականի սկզբանց հնազանդելու համար : Եթէ իւր ժամանակին մարդոց և դէպքերուն վրայ ասանկ մեծ ազդեցութիւն մը ունեցաւ, սխառմաւն այն է որ, առանց ուրիշները կառավարելու աշխատելու, յաջողած էր ինքզինքը կառավարել :

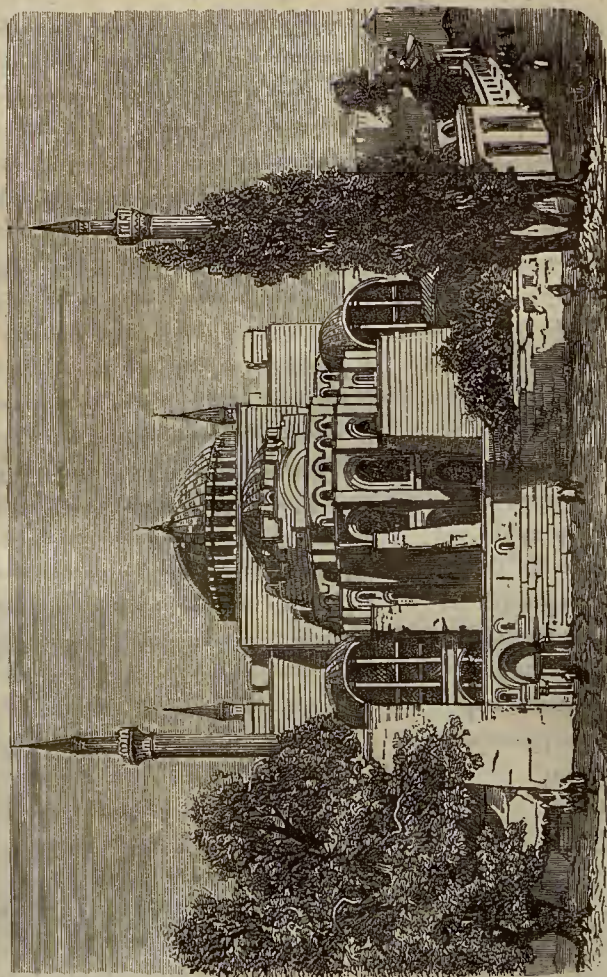
Իւր դրած պարտքերն գործադրելով չի բաւականանալով՝ ուղեց ուրիշներուն ալ ընդունել տալ զանոնք : Իւր օրագիրն, որով կրնար իւր գաղափարներն տարածել, ինչպէս նաեւ գիտութեան ըրած զիւտերը, բարիքը սկզբանց օրինայ և կանոնաց ընդհանրացման անբաւական երեւեցաւ իրեն : Ուղեց աւելի հեռուն տարածել այս ընդհանրացման գործն և ասոր համար օրացոյց մը հրատարակեց որ թէ հին և թէ նոր աշխարհին մէջ Ռիշար Հօր Գիտութիւնն անուամբ ճանչցուած է :

Այս հստակաւ օրացոյցը ամբողջ աշխարհի վրայ տարածեց գործնական և բարոյական փիլիսոփայութիւն մը : Ֆրանքլին իւր իմաստութեան փշրանքներն սրվաւած է այս փոքրիկ դրքին մէջ : Նորա առածները, սկզբունքները, առական ժողովրդական եղած և շատ մտքեր ճոխացուցած են : Եթէ Ֆրանքլին աշխարհի վրայ միմիայն Ռիշար Հօր Գիտութիւնն թողած ըլլար, դարձեալ արժանի էր մարդոց յիշատակին մէջ դարուց ի դար ապրելու :

(Շարունակելի)

Ա Յ Ա Ս Օ Ֆ Ի Ա

Առաջին շինողն Կոստանդիանոս, և նորա ձեւն էր երկայն քառակուսի, բայց շատ անձուկ լինելուն և կամ ըստ այլոց երկրաշարժէ կործանելուն, նորա որդին Կոստանդ աւելի ընդարձակադոյնն շինեց : Արկադէոս կայսեր ժամանակ, Ս. Յովնան

Այս Սոփիական տաճարն է

Այս Սփիւղի Գրքին տեսքը

Ոսկեբերանի հալածման միջոցին մէկ մասը այրեցաւ, զոր նորոգեց Թէոդոս փոքր: Յուստիանոսի կայսրութեան միջոցին (532) բոլորովին մոխիր դարձաւ: Յուստիանոս կայսրը գրեթէ անմիջապէս վերաշինեւ տուաւ Անթէմիոս Թրալացի և Իգիտօր Մէլիտանացի ճարտարապետաց ձեռք: Եփեսոսէն, Պաւլիքայէն, Պէրդամայէն, և շատ մը տաճարներէ առին այն մեծամեծ սյուրիւրեայ և կրանիթեայ սիւներն, որք անճաշակ կերպիւ լեցուած են եկեղեցւոյն մէջ: 10,000 գործաւորք աշխատեցան աղիւսէ սլատերուն, գմբէթներուն, մօղայիքներուն: Շինութեան արադուլիւնը Ս. Սօփիայի գեղեցկութեանը չի մնասելէ զատ սա օգուտն ունեցաւ որ մի և նոյն ճարտարապետաց ձեռք աւարտելով՝ օտար ձեռք չի մտաւ մէջը: Թէև 1453ին Պօլսոյ առման ատեն մեծ փնասներ կրեց, բայց այսօր զայն տեսնողն կըրնայ իրաւունք տալ Յուստիանոսի, որ գոչեց. Սողոմոն՝ն, յաղթեցի՝ քեզ,

Ս. Սօփիա չափազանց մեծ շէնք մը չէ, 82 մեթր երկայնութիւն ու 74 մեթր լայնութիւն ունի: Արտաքին տեսքը բնաւ գեղեցկութիւն մը չունի: Սուրբան Մուրատ Գ.ի շինել տուած որմնայեցներուն մէջտեղուանքն դերեղմաններ, գպրոցներ բաղնիքներ, խանութներ կանգնուած են: Բայց երբ աւելի վեր նայինք ու մոռնանք յաղթապանծ կանգնած չորս ահագին միմարներն, կը հիանանք գմբէթին բարձրութեանն ու ձեւին:

Եկեղեցին մտնելու համար կան երկու լայն ու մեծ մուտքեր: Սոցա երկորորդին մէջէն ինն դուռնք կան ներս մտնելու: Ներս մտնելուս պէս ամբողջ շէնքին ներքին մասը կ'ընդգրկես, ու կը հիանաս այն հանճարին վրայ որ, դասական աւանդութեանց յաջողել է միացնել կլորութեան գեղեցկութիւնն ու ուղիղ դժի վայելչութիւնը: Միայն երկու կարգ սիւ-

ներն են որ գմբէթը շէնքին միւս մասերէն կը մենացնեն: Այս սիւներն ի սկզբնային չկային, բայց վեցերորդ դարուն հարկ համարուեցաւ կանգնել: Գմբէթներուն անմիջապէս տակն կան ընդարձակ ամբիոններ ունենալով առջեւին բոլորչի երկու կարգ վերնատուններ. այս վերնատան առաջին կարգը 40 կճեայ և մարմարիոն սիւներու վրայ կանգնած է, իսկ երկրորդը 67 զանազան տեսակ քարէ սեանց վրայ: Մօղայիքներէն մի միայն չորս մեծ քերովբէները մնացած են, որոց երկնեանգ թեւերն ոսկեղօծ բերեղեայ կանթեղներուն ետեւէն կը սլլվըլան: Եկեղեցւոյն յատակը 41 սիւներու վրայ կեցած է, ուր տեղ ջրէղջիլ նման ջրով լեցուած է, և կարելի է փոքր նաւակաւ մը չըջազայիլ:

ՄԱՄՄՈՒԹԻ ԳԱՐԱՅՐՆԵՐՆ

Ի Բ Ե Ն Թ Ը Գ Ի

Մամմութի քարայրներն կրնան Միացեալ-Նահանգաց և գուցէ ամբողջ աշխարհի բնծայած ամենէն հիանալի հրաշալեաց մին համարուիլ:

« Կը կարծեմ թէ կրնամ ապահովքընել, կ'ըսէ Ֆուսնասցի ճամբորդ մը, որ զանոնք երկար ատեն և մանրամասնօրէն քննած է, չկայ տեսարան մը, և ոչ իսկ Նիակարայի ջրվէժն որ ինձ այնքան հիացում պատճառած ըլլայ Միացեալ-Նահանգաց այն բազմաթիւ հրաշալիքներուն մէջ, որքան այս երկար ճամբորդութիւնն ըրի երկրի ալիքներուն մէջ, ուր կարծես մէն մի քայլիս նոր աշխարհ մը կը բացուէր դէմս: »

Այս քարայրներն Գէնթըքիի մէջ են, Լուիսիլի մօտ: Լուիսիլէն Նաչվիլ գացող երկաթուղւոյն մէկ մասնաւոր կայարանն, որու շուրջը քանի մը տուններ շինուած են, ճամբորդն կը տանի մինչեւ քարայրներ-

րուն 10 մըն մօտ :

Նրջակայ երկիրն լի է ամէն տեսակ երկրաբանական դարմանալիքներով . ամէն կողմանէ քարայրներ և ստորերկրեայ ջրեր կը տեսնուին . հանքային ջուրերը , պարբերական աղբիւրները լեցուն են :

Քարայրին հասնելէդ քիչ մ'առաջ մեծ իջեւան մը կայ , ուր կրնաս ճամբու հազուստներդ փոխել և չուխայէ հաստատուն հազուստներ հաղնիլ և ուր բովազործի կանթեղներ ունեցող առաջնորդներ կան , ասոնք ընդհանրապէս խափշիկ են : Ապա կ'իջնես ժայռերու միջեւ նեղ ու օճապտոյտ արահետ մը և լերան կողերուն մէջ , դալարապատ ձաղարի մը խորը , կը տեսնես շատ ցած ծակ մը , որմէ հազիւ երկու հոգի կրնան անցնիլ . այսէ հռչակաւոր քարայրներուն մուտքը :

Ճանապարհորդն իւր լսատերներն վառելէ վերջը՝ կը յառաջանայ երկայն նըրբուղիի մը մէջ որ հանքի ճամբու մը կը նմանի , ապա 50էն 80 ոտք խոնաւ սանդուխէ մը կ'իջնէ , որ ժայռին վրայ փորուած է . ապա կը մտնէ աւելի բարձր և քսան մեթրի չափ լայն մեծ ձեմելի մը , որ հռչակաւոր բնագէտ Օաիւսօնի անուանըն կը կրէ : Ասոր ծայրը Ռօթօնա կոչուած սրահ մը կայ , որու շուրջը շատ մը նրբուղիներ կան :

Սոցա մին, Մեծ Անդրասենեակ կը կոչուի զառիւթար ճամբով մը 100 մեթր շըրջապատ ունեցող սրահ մը կ'առաջնորդէ , որու դմբեթն անհուն տարածութիւն մը ունի : Ձեւը , մեծութիւնը (հինգ հազար հոգի կրնայ պարունակել) , իւր տարօրինակ դարդերն պատճառ եղած են որ Գոթական եկեղեցի կոչուած է :

« Արդարեւ , կըսէ Պ. Տրվիլ , ի շնորհս լուսոյ խաղերուն և երեւակայութեան , հոս միջին դարու դմբեթի մը բոլոր ճարտարապետական մասերն կը տեսնուին , սիւներ , ձուածեւ դմբեթներ , մոյթեր , եւ :

Մինչև անգամ բնական ամպիոն մը կայ որու վրայ կ'ըսուի թէ Միացեալ-Նահանգաց թափառական քարոզիչներէն շատերն եկած են իրենց վարդապետութիւններն քարոզելու : »

Գոթական եկեղեցին մուտքէն կէս փարսախ հեռու է :

Նրբ անկէց ելլես , մէկ քառորդ փարսախ երկայնութեամբ արահետ մը կը մտնես , ուր ջահերու լոյսն սքանչելի շըթաքարերն կը լուսաւորեն և կը փայլեցնեն : Հոնկից կ'անցնիս Ուրուականներու Սենեակը , որու այս անունն՝ մէջը հնդկական մոմիաներ գտնուելէն մնացած է . կարելի է որ այս սրահն՝ ամերիկեան հողուն վրայ բնակող հին ցեղերէն մէկ քանիին դերեգմանատուն եղած ըլլայ . Ուրուականներու Սենեակն հակառակ իւր տխուր անուանն , խիստ գեղեցիկ և լուսաւոր է : Առաջնորդներու կիներն հոն տեսակ մը սրճարան հաստատած են , ուր ամէն տեսակ ըմպելի կը ծախուի և լրագիր կը գտնուի : Ո՛վ ողծութիւն :

Հոն կան նաև հիւանդներ , և մասնաւորաբար կուրծքի հիւանդութիւն ունեցողներ , վասն զի բժիշկներն կ'ըսեն թէ այս գետնափորներու մթնոլորտն առողջարար ազդեցութիւն մը կ'ընէ կուրծքի հիւանդութիւն ունեցողներուն վրայ :

Բայց հոն տեսնուած ամենէն նշանաւոր բանն է ահագին մասքոսօնքի մը զրեթէ ամբողջ կմախքն , որ սրահին մէջ տեղ կեցած է և որ երբեմն ամենածիծաղելի հարցումներու առիթ կուտայ այնպիսի ճամբորդներու , որք անմահ Քիւվիէի աշխատութեանցն ամենեւին տեղեկութիւն չունին :

Քիչ մ'աւելի հեռուն , Լաբիւրինթոս կոչուած նեղ անցքի մը մէջ , դմբեթն այնքան կը ցածնայ որ , պէտք է ձեռաց և ոտից վրայ սողալ : Ասի խոնարհութեան ճամբայ ալ կը կոչուի , և արդա-

րեւ՝ եթէ գլուխդ վեր վերցնես, ժայռին
կը զարնես, ուստի ամէնէն հստատ մար-
դիկ ալ կարելի եղածին չափ կը խոնար-
հին : Ասանկով կը հասնիս Գոթական Մա-
տուռը, որ մեր նկարագրած եկեղեցւոյն
կարծես մէկ մանրանկարն է, ապա Ու-
տանի Թիկնաթոռն, աթոռի ձեւ հսկա-
յական բիւրեղացում մը, որ անցատակ
Անդունդ կոչուած գահավէժին սեւ կո-
կորդին վրայ առկա կեցած է :

« Ասոր տեսարանն, կ'ըսէ Պ. Լընէսթ-
Տիւվէրթիէ տը Հօրան, զարմանալի և սոս-
կալի է : Երեւակայեցէ՛ք հորիզոնական
ձեմելի մը, որ մէկէն ի մէկ կտրուած ըլ-
լայ . ոտիցդ տակ և գըլխուդ վերև մթին
խորութիւններ : Անդունդին մէկ եզրէն
միւսը փայտէ կամուրջ մը կայ : Երեւա-
կայեցէ՛ք վերջապէս այն տեղի լուսթիւ-
նըն, մենութիւնը, հեղձամղձուկ և դամ-
բանական մթնոլորտը, և մեր երկուքին
չուքն՝ որ աղջամուղջին մէջ սլալացող
մեր լապտերներուն աղօտ լուսովն ան-
դունդին վրայ խոնարհած կ'երեւին : »

Շարունակելի

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Վարժարան մանկավարժական ամսագի-
րը կը հրատարակուի նոյն դիրքով, նոյն
ուղղութեամբ, նոյն արժեքով և նոյն
աշխատակիցների գործակցութեամբ :

Բաժանորդների թիւը աւելնալուն պէս,
ամսագրի չրջանը կ'ընդլայնենք :

Տարեկան բաժանորդագինն է 5 ռուբլի
ԿԱՆԻՒԿ Վճարելի : Սակայն խմբագրու-
թիւնս, ի նկատի առնելով ուսուցիչների
և առհասարակ ազգային պաշտօնեաների
մեծ մասի նիւթական անապահով դրու-

թիւնը, և դոցա գործը դիւրացնելու
համար որոշել է, որ նորա ստորագրուե-
լիս, մինչեւ Օգոստ . 15ը վճարեն 2 ռուբ-
լի . Նոյեմբ . 2 ռուբլի . և Փետր . 1 ռուբլի :

Տարին սկսվում է Օգոստ . 15ին և վեր-
ջանում Յունիսի 1ին, տարին հրատարա-
կելով տասը անգամ :

Թէ՛ Պոլսէն և թէ՛ դաւառներէն բա-
ժանորդ գրուել ցանկացողք պէտք է դի-
մեն Բուրաստանի խմբագրատունը : —
Պոլիս Սուլթան համամ, թիւ 14 :

Իմը. Ն. ԽՈՍՐՈՎԵԱՆ

ՄԱՅՏԱ

ԳԵՅՑ

ՄԻՔՈՒՀԻ ՏԻՒՍԱԲ

Ընկերական կեանքէ քաղուած սոյն ի-
մաստասիրական վէպն, զոր ակորժանօք
պիտի ընթեռնու ամէն մարդ, մանաւանդ
ամէն Հայ կին, մաքուր սուղագրութեամբ
Հանդիսիս սուղագրատունէն ի լոյս ելած է
և կը վաճառի Կ. Պոլիս, Մահմուտ փա-
շա թիւ 259, Ջինճիրճեան գրատունը .
Կամուրջի գլուխ՝ Սուճի Պ. Յակոբի խա-
նութը և Բերա Պարոնայք Վայսի և Լօ-
րէնցի գրատունները : Գինն է 20 զրշ :

ՀԱՆՔԼՈՒԿ

Անուն՝ ունիմ, մարմին չունիմ,
Լարճ ու երկայն հասակ ունիմ,
Ընկերաբար չըջիմ քալեմ,
Բայց գիտցիմ զայս՝ թէ ոչինչ եմ .
Երկու անուն ունիմ, Ոյց մին
Միավանկ է ու երկգլխի .
Արեւ ու լոյս ծնանին զիս,
Խաւար ու մութ կ'սպաննեն զիս .
Ամէն բան եմ, բայց բան մը չեմ,
Մերթ եմ մերթ չեմ, գիտցար ի՞նչ եմ :

Պարտիզակ

Ա. Կ. ՊՅՏԻԿԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԻ — ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԵՒ Ս. ՏԵՌԱԼԵԹԵԱՆ

ի Տպարանի Զարդարեան . — Պոլիս, Սուլթան — Համամթիւ. 14